

21.4.2026

EOAK/2063/2025

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Susanna Lindroos-Hovinheimo

Esittelijä: Esittelijäneuvos Heidi Laurila

ASIAKIRJAPYYNTÖÖN VASTAAMINEN

1 KANTELU

Kantelija arvosteli Kymenlaakson hyvinvointialueen menettelyä asiakirjapyyntönsä vastaamisessa. Hän kertoi pyytäneensä 30.12.2024 hyvinvointialueelta tätiään koskevia potilastietoja, mutta ei ollut saanut vastausta. Hän ei ollut saanut vastausta myöskään asian käsittelyä koskevaan tiedusteluun.

Kantelija toimitti 22.4.2025 lisäkirjoituksen, jossa hän kertoi hyvinvointialueelle lähettämästään kyselystä.

Kantelija kertoi 13.5.2025 toimittamassaan lisäkirjoituksessa saaneensa hyvinvointialueelta 12.5.2025 vastauksen asiakirjapyyntönsä. Hän piti vastausaikaa liian pitkänä. Hän arvosteli myös sitä, että hyvinvointialue ei 8.5.2025 päivätyssä vastauksessaan ilmoittanut hänelle mahdollisuudesta pyytää valituskelpoista päätöstä. Kantelija liitti kirjoitukseensa hyvinvointialueelta saamansa kieltäytymistodistuksen ja sen saateen. Hän toimitti myös hyvinvointialueelta saamansa asiaa koskevan hallintosihteerin sähköpostiviestin.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta pyydettiin selvitys ja lausunto Kymenlaakson hyvinvointialueelta.

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumat

Kantelija pyysi Kymenlaakson hyvinvointialueelta 30.12.2024 tätiään koskevia tietoja. Pyyntönsä kohteena olivat sairauskertomus/epikriisi, hoitokertomus/hoitotyön listaus ja lääkelistaus koskien tädin hoitoa sairaalassa, kotiutusyksikössä ja keskussairaalassa. Tietoja pyydettiin ajoilta x.x.-x.x.2017 ja x.x.2021-x.x.2022. Kantelija kertoi pyynnössään tietojen käyttötarkoitukseksi tarpeen selvittää, oliko tehty hoitovirheitä tai vääriä diagnooseja. Hän mainitsi perusteena testamentti- ja perintöasiat.

Kantelija pyysi 12.3.2025 hyvinvointialueelta vahvistusta, että 30.12.2024 tehty pyyntö oli edelleen käsittelyssä.

Kantelija pyysi 31.3.2025 hyvinvointialuetta lähettämään yhteystiedot siitä osastosta tai henkilöstä, jolle tietopyyntö oli välitetty. Hän ilmoitti voivansa esittää pyyntönsä suoraan sille tai hänelle.

Hyvinvointialueen hallintoylilääkärin vastasi 8.5.2025 kantelijan pyyntöön. Vastauksen otsikkona oli kieltäytymistodistus laajemmasta tietopyynnöstä. Asiakirja toimitettiin kantelijalle 12.5.2025. Vastauksessa pahoiteltiin tietopyynnön käsittelyssä tapahtuneita viivytyksiä.

Vastauksen mukaan sairauskertomuksia ei ollut mahdollista antaa näin laajasti hoitovirhe-epäilyn selvittämiseksi. Hallintoylilääkäri totesi, että hoitovirheiden selvittämiseksi toimitetaan tarvittaessa potilaan viimeiseltä hoitajaksoilta lääkärin tekemä yhteenveto sekä hoitotyön yhteenveto. Vastauksen mukaan organisaation lakimiehet olivat perehtyneet aikaisempiin oikeuden päätöksiin ja niiden perusteisiin ja todenneet, että viimeisen hoitajakson tiedot ovat riittäviä sille, että mahdollisesta hoitovirhe-epäilystä voi tehdä kantelun Valviraan tai aluehallitukselle. Vastauksessa kerrottiin hyvinvointialueella myös pohditun kantelijan sukulaisuussuhteen merkitystä sekä kuolemasta kuluneen ajan merkitystä hoidosta tehtävän kantelun tutkintaan. Vastauksessaan hallintoylilääkäri kertoi käyneensä läpi kaikki kantelijan tädin sairauskertomustiedot päätöskykyisyyden näkökulmasta. Hän selosti vastauksessa tädin terveydentilaa ja hoitoa sekä otti kantaa hänen oikeustoimikelpoisuuteensa testamentin tekohetkellä.

Kantelijan toimittaman tiedon mukaan hänen tiedustelunsa johdosta hyvinvointialue tarjoutui 13.5.2025 lähettämään kantelijalle tiedon mahdollisuudesta saada valituskelpoinen päätös. Hyvinvointialueen kantelijalle lähettämän viestin mukaan kieltäytymistodistuksesta jäi tarkoituksella pois lauseet oikeudesta saada tietopyynnöstä kieltäytymisestä muutoksenhakukelpoinen päätös (julkisuuslaki 14 §), sillä lausunnon laatija ei tässä kohtaa katsonut sitä tarpeelliseksi. Perusteena tälle oli, että asia oli jo ylintä juridista valtaa käyttävän viranomaisen eli eduskunnan oikeusasiamiehen käsittelyssä.

3.2 Hyvinvointialueen selvitys ja lausunto

Hyvinvointialueen hallintoylilääkäri antoi selvityksensä oikeusasiamiehelle 8.5.2025, eli samana päivänä kuin kantelijalle vastattiin. Selvityksen mukaan hyvinvointialue oli pahoitellut kantelijalle hänen tietopyyntönsä käsittelyssä tapahtuneita viivytyksiä. Viivytykset olivat johtuneet organisaation sisäisistä viiveistä, asiakirjapyynnön epätarkoituksenmukaisesta ohjautumisesta organisaation sisällä ja juridista selvittelyä vaatineista seikoista.

Oikeusasiamiehelle annetun selvityksen sisältö vastaa pitkälti kantelijalle annettua vastausta. Selvityksen mukaan sukulaisuussuhteen ja kuolemasta kuluneen ajan harkinnan perusteella päädyttiin siihen, että kantelijalle toimitettiin tädin hoitoon liittyvät tiedot lausunnon muodossa, jotta kantelija voi harkita, katsooko hän aiheelliseksi tehdä kantelun.

Hyvinvointialueen lausunnossa viitataan hallintoylilääkärin selvitykseen, johon ei ollut lisättävää. Lausunnossa selostettiin mahdollisuutta testamentin moittimiseen. Lausunnossa katsottiin, että mikäli mikään osapuoli ei ollut ryhtynyt mainitunlaisiin toimiin, ei tässä vaiheessa ollut tarvetta, että oikeusasiamies ryhtyisi selvittämään kantelijan viittaamia perintö- ja testamenttiasioihin liittyviä oikeudellisia kysymyksiä yksityiskohtaisemmin.

3.3 Oikeusasiamiehen tehtävät ja käsiteltävä asia

Perustuslain 109 §:n mukaan oikeusasiamiehen tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtäväänsä hoitaessaan oikeusasiamies valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Oikeusasiamiehen kantelumenettely ei ole muutoksenhakukeino, eikä oikeusasiamies voi muuttaa eikä kumota muiden viranomaisten tekemiä päätöksiä. Muutoksen saamiseksi päätöksiin tulee käyttää laissa säädettyjä muutoksenhakukeinoja. Eduskunnan oikeusasiamies ei voi toimia lakiin perustuvan muutoksenhakujärjestelmän korvaavana eikä sitä täydentävänä vaihtoehtona.

Oikeusasiamies ei siten vakiintuneen käytännön mukaan puutu sellaisiin asioihin, joissa on säännönmukainen muutoksenhakumahdollisuus käytettävissä tai joissa muutoksenhaku on jo vireillä.

Oikeusasiamies ei voi päättää viranomaisen asiakirjojen julkisuudesta tai luovuttamisesta. Kysymys tietojen julkisuudesta ja salassapidosta kuuluu viime kädessä tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Edellä esitetyn perusteella en ota kantaa hyvinvointialueen asiakirjojen luovuttamista koskevan ratkaisun sisältöön eli siihen, olisiko pyydyt asiakirjat tullut luovuttaa kantelijalle. Tämän arvion tekeminen kuuluu hallintotuomioistuimelle.

Tässä asiassa on siten kyse ainoastaan hyvinvointialueen menettelystä kantelijan esittämään asiakirjapyyntöön vastaamisessa.

3.4 Sovellettavat säännökset

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (julkisuuslaki) 14 §:n mukaan viranomaisen asiakirjan antamisesta päättää se viranomainen, jonka hallussa asiakirja on, jollei 15 §:n 3 momentissa tai muualla laissa toisin säädetä.

Tiedon asiakirjan sisällöstä antaa se viranomaisen henkilöstöön kuuluva, jolle viranomainen on tämän tehtävän määrännyt tai jolle se hänen asemansa ja tehtäviensä vuoksi muuten kuuluu.

Jos virkamies tai muu 2 momentissa tarkoitettu henkilö kieltäytyy antamasta pyydettyä tietoa, hänen on:

- 1) ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy;
- 2) annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi;
- 3) tiedusteltava asian kirjallisesti vireille saattaneelta tiedon pyytäjältä, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi; sekä
- 4) annettava tieto käsittelyn johdosta perittävistä maksuista.

Julkisuuslain 14 §:n 4 momentin mukaan pykälässä tarkoitettu asia on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön.

Hallintolain 23 §:n mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä. Viranomaisen on esitettävä asianosaiselle tämän pyynnöstä arvio päätöksen antamisajankohdasta sekä vastattava käsittelyn etenemistä koskeviin tiedusteluihin.

3.5 Arviointi

Viranomaisella on julkisuuslain edellä selostettujen säännösten perusteella velvollisuus vastata sille esitettyihin asiakirjapyyntöihin ja noudattaa vastatessaan julkisuuslaissa säädettyä menettelyä.

Julkisuuslaissa on julkisuusperiaatteen toteuttamiseksi tarkat menettelysäännökset siitä, kuinka viranomaisessa on toimittava, kun sillä olevan asiakirjan sisällöstä pyydetään tietoa. Menettely on kaksivaiheinen. Ensimmäisessä vaiheessa asiakirjan antamisesta päättää virkamies. Jos virkamies kieltäytyy antamasta pyydettyä tietoa, hänen on lain mukaan muun ohella ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy, annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi ja tiedusteltava asian kirjallisesti vireille saattaneelta tiedon pyytäjältä, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi sekä annettava tieto käsittelyn johdosta perittävistä maksuista. Jos tiedon pyytäjä haluaa asiaan viranomaisen ratkaisun, menettelyn toisessa vaiheessa viranomaisen ratkaisee asian valituskelteisellä päätöksellä. Viranomaisen päätökseen, jolla pyydetyn tiedon saaminen on kokonaan tai joltakin osin evätty, saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen.

Katson Kymenlaakson hyvinvointialueen menetelleen lainvastaisesti kantelijan sille esittämän asiakirjapyyntöä käsittelyssä seuraavin tavoin.

Kantelija on tehnyt asiakirjapyyntöä 30.12.2024 ja hyvinvointialue on vastannut siihen 8.5.2025. Asiakirjapyyntöä käsittely on siten kestänyt yli neljä kuukautta. Julkisuuslain mukaan asia on ratkaistava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viranomaisen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Lainsäädännössä asetettu aikaraja on ehdoton. Hyvinvointialue ei ole käsitellyt pyyntöä viivytyksettä ja julkisuuslain mukaisissa määräajoissa. Pidän käsittelyaikaa ja laissa säädetyn määräajan ylitystä huomattavan pitkänä.

Hyvinvointialueen hallintoylilääkäri ei ole pyyntöön vastatessaan myöskään antanut kantelijalle julkisuuslain 14 §:ssä säädettyä ohjausta ja tiedustellut, haluaako kantelija saattaa asian viranomaisen ratkaistavaksi.

Totean, että mahdollinen oikeusasiamiehelle tehty kantelu asiakirjapyyntöä käsittelystä ei poista velvollisuutta noudattaa julkisuuslaissa säädettyjä menettelytapoja.

Korostan, että julkisuuslaissa säädettyjen menettelysääntöjen noudattamisella on erittäin tärkeä merkitys sille, että perustuslaissa säädetty julkisuusperiaate toteutuu käytännössä. Julkisuuslain menettelytapojen noudattaminen on myös tärkeää, jotta tiedon pyytäjä voi käyttää perustuslain 21 §:ssä turvattua oikeuttaan saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytyksiä sekä saada asia tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Kantelijan toimittamista asiakirjoista käy ilmi, että hän on ollut tietoinen mahdollisuudestaan saada valituskelpoinen päätös ja hänelle on tästä mahdollisuudesta myöhemmin hänen tiedustelunsa johdosta kerrottu. Tämän vuoksi käytettävissä olevan selvityksen perusteella kantelija ei ole kokenut oikeudenmenetyksiä sen vuoksi, että hänelle annetussa vastauksessa ei ole ollut mainintaa mahdollisuudesta saattaa tietojen saamista koskeva asia viranomaisen ratkaistavaksi.

Hyvinvointialue ei ole myöskään hallintolain 23 §:ssä edellytetyllä tavalla vastannut kantelijan 12.3.2025 esittämään tiedusteluun asian käsittelyn vaiheesta.

Tässä yhteydessä kiinnitän vielä hyvinvointialueen huomiota siihen, että sen laatimiin vastauksiin ja asiakirjoihin sisältyvien säädösviittausten tulee olla oikeita ja ajantasaisia. Kantelijalle 8.5.2025 annetussa vastauksessa on säädöspäätöksenä viitattu tuolloin jo kumottuun potilaslain 13 §:n 3 momentin 5 kohtaan (laki potilaan asemasta ja oikeuksista). Vastauksessa kieltäytymisen perusteena lisäksi todettua potilasasiakirjalaki-nimistä säädöstä ei myöskään ole olemassa. Potilasasiakirjoista ja asiakastietojen luovuttamisesta kuoleman jälkeen säädetään 1.1.2024 voimaan tulleessa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023).

Kantelijan 4.10.2025 lähettämään lokitietojen saamista koskevaan lisäkirjoitukseen vastataan erikseen myöhemmin.

4 TOIMENPITEET

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan Kymenlaakson hyvinvointialueelle huomautuksen vastaisen varalle edellä kohdassa 3.5 selostetuista lainvastaisista menettelyistä.

Tässä tarkoituksessa lähetän sille jäljennöksen tästä päätöksestäni.